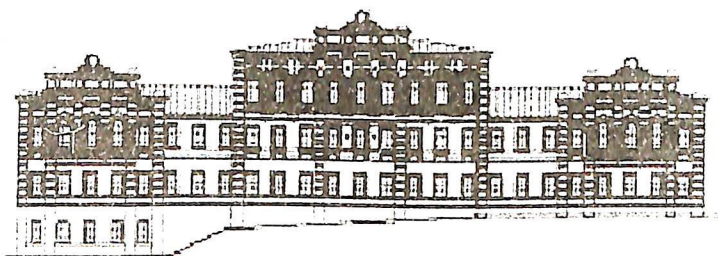

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ КУЛЬТУРОЛОГІЇ
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

КУЛЬТУРОЛОГІЯ
ТА СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ:
ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Матеріали міжнародної наукової конференції
8–9 грудня 2011 року

Харків, ХДАК,
2011

УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ МІЖЕТНІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА

С. І. Гордєєв

РЕЖИСЕРСЬКЕ МИСТЕЦТВО ЛЕСЯ КУРБАСА В КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ УКРАЇНЬСЬКОЇ ТЕАТРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ XX ПОЧ. XXI СТ. LES KURBAS'S DIRECTION ART IN THE CONTEXT OF THE HISTORY OF THE UKRAINIAN THEATRICAL CULTURE IN THE 20TH — EARLY 21TH CENTURIES

Становлення і розвиток української театральної культури та формування її найголовнішої складової — режисерського мистецтва визначається складним комплексом соціальних і специфічно-художніх умов, загальним соціокультурним контекстом епохи. Зазначені складові змінюються особливо інтенсивно в перехідний період розвитку суспільства, який знаменує не тільки вибір нової парадигми соціального розвитку, але й супроводжується радикальними перетвореннями у сфері культури, які не можуть не впливати на характер функціонування театрального мистецтва і всієї системи театральної культури. Формуються нові соціальні умови, новий соціокультурний контекст, які вимагають на основі вивчення особливостей суспільних перетворень в Україні, визначення їх специфіки у сфері театально-художньої культури, спираючись на розробку поняття театру як соціокультурного інституту.

Розвиток театральної культури в Україні у XX та на початку XXI ст., її режисерського мистецтва віддзеркалює суперечливі процеси на різних етапах історії національного театру та його режисури. Дослідження процесів розвитку українського режисерського мистецтва і його найвидатніших представників у контексті поступу національної культури, починаючи з 20-х рр. XX ст. і до сьогодення, вимагає інноваційного комплексного міждисциплінарного підходу до розв'язання заявленої проблеми, методологічно коректного поєднання широкого культурологічного погляду і мистецтвознавчого, зокрема театрознавчого аналізу творчого шляху визначних режисерів, мистецтво і художні пошуки яких уособлювали певний напрямок поступу драматичного театру в соціокультурній та театально-художній реальності.

Упродовж кількох десятиліть чимало зроблено в дослідженні масштабної діяльності реформатора національної сцени Леся Курбаса. Саме з Курбасом пов'язане й утвердження провідної ролі режисера в українському драматичному театрі.

Сміливий новатор, який упевнено виводив українську сценічну культуру на рівень досягнень європейського театрального мистецтва, послідовно збагачуючи й оновлюючи національні художні традиції, Курбас утверджував професію режисера-творця колективу однодумців, об'єднаних високими ідеалами й ідеями співзвучності сучасності, спільними естетичними принципами і далекоглядною репертуарною програмою, яка б формувала професійно досконалих акторів і високоосвічену глядацьку аудиторію. Ми згодні з висловлюванням дослідника творчості Л. Курбаса, Н. Корнієнко, який стверджує що його історичний

час — це час революцій і зміни системи. Час надій і сподівань на нову Україну і нове мистецтво. Курбас вірив, що революція може стати парламентом національної культури, а культура може стати провідником народного життя. Окрилений ідеями національних революційних змагань і незалежності України, органічно поєднуючи у своїй режисерській та організаційній діяльності великий досвід і здобутки світового й українського сценічного мистецтва початку XX століття, він мав намір створити театр, який природніше було б назвати Театральною Академією. Такою академією українського сценічного мистецтва стає створене Курбасом у 1920-ті Мистецьке Об'єднання «Березіль» (МОБ), векторним напрямком діяльності якого було виховання високопрофесійної режисури національного театру, формування неповторних особистостей молодих режисерів — постановників самобутніх, сучасних за своїми естетичними принципами вистав і керівників нових театральних колективів.

Послідовними пошуками і працею, сміливою думкою і енергією Леся Курбаса режисюра довела і наочно продемонструвала спроможність об'єднувати зусилля композитора, хормейстера, балетмейстера, сценографа, акторів в художньо цілісне синтетично-пластичне сценічне видовище, позначене стилістичною завершеністю і досконалістю театральної форми, переконливим розкриттям образного змісту та характерів.

Леся Курбас заснував високопрофесійну школу національної режисури, виховав цілу плеяду першокласних професіоналів для драматичного театру. Вперше в Україні він послідовно утверджував, як справедливо доводить Н. Корнієнко, що театр має творитися на ґрунті високого знання, професійного вишколу, конкретної професійної практики.

Це був принципово новий підхід до професії режисера, якою під його безпосереднім керівництвом оволодівали учні Майстра, готуючи себе в процесі багатоманітної роботи в театрі «Березіль» до праці в драматичному театрі. Курбас засновує режисерську лабораторію /Режлаб/, де як керівник викладає своїм учням не лише теоретичні засади режисури, акторської майстерності, але й проводить аналіз вистав, планує стратегію МОБу, готує режисерів для інших українських театрів, розробляє методику різних театральних шкіл і напрямків.

Вихованці Режлабу та Режштабу продовжували пошуки Вчителя, утверджували високопрофесійне режисерське мистецтво в драматичному театрі. Більшість учнів Курбаса однаково успішно працювали в різних жанрах сценічного мистецтва, промовисто демонструючи універсальність режисерської школи Метра.

Масштабна режисерська творчість Леся Курбаса, як і багатьох вихованців, які розвивали традиції його школи, ще не стала об'єктом спеціальних мистецтвознавчих і насамперед театрознавчих досліджень, залишаючись і досі білою плямою в історії національної сценічної культури та її режисури.

Саме тому й сьогодні комплексне дослідження новаторської для національної драматичної сцени режисерської діяльності Леся Курбаса та його учнів в контексті історичного поступу національного сценічного мистецтва є конче актуальним і важливим як для розвитку сучасного

театру, так і для формування його молодшої режисури, яка мусить знати здобутки минулого і спиратися на великий художній досвід одного з найвидатніших майстрів української театральної культури ХХ ст.

Т. О. Гусаченко
**УКРАЇНЬСЬКА ПІСНЯ ЯК МОДЕЛЬ
 МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ**
**UKRAINIAN SONG'S IS THE MODEL
 OF CULTURE COMMUNICATION**

Феномен міжкультурної комунікації набув актуальності у зв'язку з розширенням використання інформаційно-комп'ютерних технологій. Для сучасної України, як і для всього світу в цілому, це дуже важлива проблема, адже упродовж усієї історії постійно відбувалося культурне спілкування між різними етносами. У цьому ракурсі набуває значення осмислення генези міжкультурної комунікації на вітчизняних теренах, з'ясування специфіки взаємодії культур, їх взаємовпливів.

Складність осмислення міжкультурної комунікації полягає в тому, що вона охоплює дві складові: «культуру» і «комунікацію», які концептуально відносяться до найбільш значущих понять, що відображують усі сторони людського буття.

У процесі міжкультурної комунікації йде обмін певною інформацією між представниками різних культур. Тому при спілкуванні слід враховувати: звичаї, традиції, вірування, мову та ін. Адже мова та культура існують у нерозривному зв'язку.

Культурна взаємодія реалізується через різні форми комунікації — зокрема і шляхом музично-пісенної комунікації у світі повсякденності.

Пісня є знаковою системою, що є формою спілкування засобами мислення і пізнання світу, збереження і передачі інформації. Тому знання пісенної творчості, її практичне використання засвідчує рівень культури як особистості, так і національної культури.

Українська народна творчість є тією вихідною точкою, з якої починається історія культури українського народу, а отже, й історія української музики.

Функціонально пісня забезпечує вираження певних почуттів, настроїв, емоцій. Пісня є частиною культурного менталітету, що складає сферу духу, цінностей і значень. Пісня для народу була і є необхідною потребою його життя. А саме виконання пісень гуртом допомагає відчутти духовну близькість один до одного.

Пісня відтворює творчий гений українського народу, що виявляється в мелодійності мови і репрезентує надзвичайно високі етичні та естетичні ідеали народу. Українська народна пісня перевершує пісні інших народів своїм поетичним, етичним багатством і глибиною почуття, виконує експресивну функцію і визначає здатність соціальної комунікації передавати оцінювальну інформацію про предмети або явища.

Українська пісня являє собою модель обміну між людьми цілісними знаковими повідомленнями, у яких відображені інформація, знання, емоції, що обумовлені цілим рядом соціально значимих оцінок, конкретних